

Гаврилюк Марія Петрівна
студентка 5 курсу факультету психології
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки,
Крижановська Зореслава Юрївна
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри загальної та соціальної психології
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ФАХІВЦЯ ЯК НЕОБХІДНИЙ КОМПОНЕНТ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка наукової проблеми та її значення. На сучасному етапі розвитку нашого суспільства особливо гостро постають проблеми особистісного розвитку фахівців, вимагаючи від психолого-педагогічних наук визначення оптимальних умов, чинників та механізмів для досягнення та збереження професійного розвитку особистості, а також збереження її професійної безпеки. Дослідження відповідальності фахівця як компонента професійної безпеки є важливим, адже лише відповідальна особистість здатна до професійного та особистісного самовдосконалення й ефективного виконання своїх професійних обов'язків.

Тому **метою** роботи є визначення відповідальності фахівця, як необхідного компонента його професійної безпеки.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проблема психологічної безпеки як особистості так і суб'єкта професійної діяльності загалом не є достатньо вивченою. Окремим аспектам психологічної безпеки в різних сферах життя людини присвячені праці С. Решетиної, Г. Смоляна, С. Рощина, В. Сосніна, Г. Грачьова, І. Мельника, М. Котика, І. Панаріна, В. Лепського, І. Баєвої, Р. Агузумцяна, Е. Мурадяна тощо [3].

Психологічна безпека – це багаторівнева динамічна система, яка визначає рівень захищеності психіки, її здатність підтримувати оптимальний дієздатний рівень функціонування, та спроможність усунення зовнішніх і внутрішніх загроз, що виникають під час здійснення професійної діяльності.

І.А.Баєва вважає що психологічна безпека особистості проявляється в її здатності зберігати стійкість в середовищі з певними параметрами, в тому числі і з психотравмуючими взаємодіями. Психологічна безпека особистості відображається в переживаннях особистістю захищеності чи незахищеності в конкретній життєвій ситуації.

Існують різні підходи до визначення психологічної безпеки: по-перше, психологічну безпеку можна визначати з точки зору формування і розвитку індивідуально-психологічних особливостей людини, які виступають в якості суб'єктивних умов формування безпеки; по-друге психологічна безпека розглядається як рівень розвитку умов її життєдіяльності (якості життя); по-третє, психологічна безпека може розглядатися як результат протікання психічних процесів [1].

Основну роль в формуванні психологічної безпеки фахівця виконують регуляторні механізми, які відносяться до різних психологічних систем, включаючи діяльність, психічні функції і стани, особистісні характеристики.

Однією з особистісних характеристик, яка відіграє важливу роль в формуванні професійної безпеки є відповідальність.

В енциклопедичному словнику психологічних термінів дається наступне тлумачення поняття “відповідальності”: “Відповідальність – це вольова особистісна якість, що проявляється у здійсненні контролю за діяльністю людини. Розрізняють зовнішні форми, що забезпечують покладання відповідальності (підзвітність, караність і т.д.), і внутрішні форми саморегуляції (почуття відповідальності, почуття обов’язку)”

Поняття відповідальність передбачає наявність суб’єкта і вимагає вказівки на об’єкт. Суб’єкт – конкретна особистість, що взаємодіє з світом. Об’єкт – це те, за що суб’єкт несе відповідальність.

В якості суб’єкта відповідальності можуть виступати:

- а) окрема особистість;
- б) група як певна спільність людей;
- в) держава як якась макроструктура [2].

Розглядаючи питання відповідальності Л.І.Дементій визначає відповідальність як гарантію збереження певного рівня і якості діяльності на протязі певного часу, незважаючи на непередбачувані труднощі. Тобто відповідальність забезпечує стійкість особистості в психологічно несприятливому середовищі, зменшує ризик виникнення професійного вигорання та є одним з компонентів психологічної безпеки.

Висновки: Основою професійного розвитку будь-якої людини є не лише набір певних якостей та властивостей, необхідних для виконання професійної діяльності, а й забезпечення психологічної безпеки. Психологічна безпека – це багаторівнева динамічна система, яка визначає рівень захищеності психіки, її оптимальний, дієздатний рівень функціонування. Відповідальність як особистісна характеристика є важливим компонентом психологічної безпеки. Вона гарантує збереження певного рівня і якості діяльності в психологічно несприятливих умовах. Забезпечує стійкість особистості, і як наслідок можливість протидіяти виникненню професійного вигорання.

Джерела та література:

1. Приходько І.І. Психологічна безпека особистості: феноменологія, концептуалізація, методологія досліджень // Психологічна безпека особового складу силових структур та персоналу екстремальних професій: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Україна, м. Харків, 18 листопада 2009 року). – Х.: Академія внутрішніх військ МВС України, 2009. – 276 с.
2. Муздыбаев, К. Психология ответственности / К.Муздыбаев. – Л.:Наука, 1983. – 325 с.
3. Костюченко, О. М. Психологічна безпека у професійній діяльності сучасного // Психолінгвістика: зб. наук. праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» / за ред. д-ра філол. наук, проф. О. О. Селіванової; ред. кол. : д-р психол. наук, проф. Г. О. Балл, д-р психол. наук, проф., член-кореспон. НАПН України С. І. Болтівець, д-р психол. наук, доц. О. Ф. Бондаренко. – Переяслав-Хмельницький: ПП «СКД», 2012. – Вип. 12. – С. 92-97.